

Strandskräp i Bohuslän en internationell miljöfråga

Ingen annan kuststräcka i Sverige är så hårt drabbad av havsburet skräp som Bohuslän. I decennier har staten och kustkommunerna tvistat om vems ansvar det är att ta hand om dessa tusentals kubikmeter skräp som varje år flyter in på stränderna.

Bohusläns kust är genom sitt geografiska läge utsatt för det omfattande strömsystem som löper genom Nordsjön och Skagerrak. Praktiskt taget allt ytvatten i Nordsjön passerar förr eller senare Bohuskusten bland annat genom den Jutska strömmen. Denna löper norrut utefter den tyska och danska kusten och efter att ha lämnat Skagen träffar den Bohuslän i området mellan Göteborg och Tjörn. Efter en viss påfyllnad av en norrgående ytström från Kattegatt, drar vattenmassorna norrut genom den bohuslänska skärgården.

Skärgården blir ett filter

Bohusläns skärgård med sina tusentals öar och skär fungerar som ett filter för vattenmassorna på väg norrut. Omkring 20 000 ton skräp dumpas i Nordsjön varje år, vilket motsvarar ungefär 220 000 kubikmeter. Huvuddelen av skräpet sjunker till botten, men runt 5 000 kubikmeter

flyter iland på Bohusläns stränder. Det mesta av skräpet som når land består av plastprodukter som till exempel fiskelådor, fiskeredskap och plastdunkar.

Fåglar och däggdjur drabbas

Det flytande skräpet ställer världen över till med stor skada bland havslevande fåglar och däggdjur. Varje år dör mer än en miljon fåglar som trasslat in sig i, eller har ätit av skräpet. Det finns också beräkningar som visar att omkring hundra tusen däggdjur och sköldpaddor årligen får sätta livet till på grund av skräp i havet.

I samband med projektet "Save the North Sea" gjordes en holländsk studie av stormfåglar, som lever till havs och livnär sig på föda som de fångar på havsytan. Så gott som alla funna döda stormfåglar hade små plastpartiklar i magen, i medeltal 30 plastbitar, eller 0,6 gram plast. Det är det dubbla jämfört med mätningar från början av 1980-talet.

Foto: Roland Olin

Organiserad strandstädning ingen självklarhet

De första ansträngningarna att städa stränder i Bohuslän gjordes i några kommuner i mitten av 1980-talet. Från och med 1992 gjordes en organiserad strandstädning i hela Bohuslän - en gemensam satsning av länsstyrelsen, länsarbetsnämnden, Väst kuststiftelsen och kustkommunerna i Bohuslän. Under det första sommarhalvåret samlade 200 personer in omkring 15 000 kubikmeter skräp i skärgården. Åtskilliga decennier av ilandflutet avfall hade ansamlats och i vissa vikar påträffades metertjocka lager av plast och annat avfall.

De följande åren bedrevs strandstädningen med halverad styrka, men man kunde ändå ganska effektivt klara av att städa hela kuststräckan varje år. Att bedriva strandstädning som ett arbetsmarknadsprojekt fungerade under femton år. Men 2007 försvann de statliga bidragsmedlen och först 2009 tillkom ett nytt samarbete som förhoppningsvis kan leda till fortsatt vård av de strandnära miljöerna. Attraktiv kust heter projektet som drivs av fyra nordbohuslänska kommuner och finansieras av Västra Götalandsregionen och Naturvårdsverket.

År	Uppskattad	Dagsverken	Säckar	Fisklådor	Oljedunkar	
	totalvolym, m ³	antal	antal	antal	antal	innehåll, l
1992	15 500	25 000	89 200	2 410		
1993	5 500	6 000	36 071	1 412	2 500	
1994	6 000	7 163	36 210	1 231	733	
1995	6 000	6 508	34 427	1 229	589	810
1996	4 000	5 840	22 607	575	1 316	300
1997	6 000	7 885	36 206	2 020	2 292	
1998	6 000	6 480	35 825	1 620	2 290	3 910
1999	8 000	7 023	39 103	1 899	2 673	4 540
2000	7 000	8 081	48 581	3 046	4 021	7 724
2001	5 000	6 214	34 066	1 361	2 393	3 237
2002	4 000	5 880	30 119	2 186	2 937	8 770
2003	3 000	5 364	24 335	1 631	2 150	6 299
2004	3 000	5 472	24 620	1 453	2 099	4 213
2005	3 000	4 964	24 131	1 640	2 114	3 931
2006	3 000	4 156	19 944	1 072	1 533	2 237
Summa	85 000	112 030	535 445	24 785	29 640	45 971

Strandstädning 1992 - 2006.
De förhållandevis låga siffrorna 1996 beror på långvarigt isläge i skärgården och ovanligt lång period med ostliga vindar under senvintern. De relativt låga siffrorna 2002 beror på att säldöden tog städ tid i anspråk. Strandstädningens insatser har på grund av bristande resurser stadigt minskat sedan 2002. Bara 30 procent av stränderna städades inom vissa kommuner under 2006.
Källa: Väst kuststiftelsen.

Blandat skräp

Havet har i alla tider fört med sig både "naturligt" skräp såsom tång, trädstammar och döda marina djur, liksom människotillverkade produkter som till exempel fiskeredskap och tågvirke. Dessa produkter försvann tidigare genom nedbrytning efter en del år på stränderna, men efter att plasten introducerades i samhället på allvar efter andra världskriget växte skräphögarna på stränderna.

Under åren av strandstädning gjordes en sammanställning av några produkter som gick att identifiera och i någon mån följa utvecklingen kring från år till år. Det visade sig att just fiskelådor i stor utsträckning gick att identifiera till ursprungsland. Huvuddelen av fiskelådorna härrörde från Storbritannien, oftast följt av Holland eller Danmark. Årligen hamnade omkring 1 600 fiskelådor på Bohuskusten och någon förändring i antal under perioden kunde inte urskiljas.

Oljedunkar var en annan produkt som väckte särskilt intresse eftersom de ofta också innehöll spillolja. Det mest anmärkningsvärda var att dunkarna ibland innehöll olja i sådana mängder att man kunde misstänka ett medvetet oljebyte till havs ombord på mindre fartyg och därefter dumpning överbord. Omkring 2100 oljedunkar hittades varje år och totalt under de fjorton år som oljedunkar räknades togs 46 000 liter olja om hand.

Internationellt arbete

För att få stopp på dumpningen till havs görs internationella ansträngningar genom en rad organisationer och överenskommelser. Trots det har mängden skräp på stränderna inte minskat.

Inom OSPAR-konventionen - Konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten - bedrivs ett pro-

jekt med flera västeuropeiska länder som deltagare som ska försöka finna tendenser i skräpmängderna som hamnar på stränderna. Av de 55 referensstränder som ingår i projektet och som undersöks fyra gånger per år, ligger sex i Bohuslän. Mängden skräp på stränderna har vare sig minskat eller ökat, däremot har andelen fiskerelaterade produkter ökat.

Städning behövs

Det flytande avfallet leder till skador på både djur och natur. Det skapar hinder för jordbruket och naturvården med betande boskap. Det förfular landskapet och har negativ inverkan på turismen. Organismer i strandmiljöerna förgiftas av nedbrytningsprodukter från plast och olja. Med denna vetskap är samhällets roll och medverkan till att skräpet kommer bort från stränderna mycket viktig.

Åtskillig kraft har genom åren lagts ned i olika sammanhang och på olika plan för att få en finansierad och fast organisation kring den årliga städningen av stränderna. Skrivelser har ställts till miljödepartementet och debatter har förts i riksdagen utan att frågan har fått någon finansiell lösning. Efter en gemensam uppvaktning hos Västra Götalandsregionen och Naturvårdsverket lyckades de fyra nordbohuslänska kommunerna Lysekil, Sotenäs, Tanum och Strömstad få finansiering till projektet "Attraktiv kust" som startade hösten 2009. Projektet ska utvärdera frågan kring en framtida organisation och finansiering av strandstädning. Kanske kan detta vara grogrunden till en ny verksamhet som värnar om vår attraktiva skärgård och kust i Bohuslän.

TEXT Roland Olin, Väst kuststiftelsen
KONTAKT roland.olin@vastkuststiftelsen.se